

УДК: 35.08 (477)

Андреев Віктор Олександрович,
аспірант кафедри державної служби та
кадрової політики, Національна академія
державного управління при Президен-
тові України, 02000, Київ, вул. Антона
Цедика, 20, тел.: (096)171 06 62, e-mail:
fedorenko_2008@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1175-6404

Андреев Виктор Александрович,
аспирант кафедры государственной
службы и кадровой политики, Нацио-
нальная академия государственного
управления при Президенте Украины,
02000, Киев, ул. Антона Цедика, 20, тел.:
(096)171 06 62, e-mail: fedorenko_2008@
ukr.net

ORCID: 0000-0003-1175-6404

Andrievich Viktor Alexandrovich,

postgraduate student of the Department of Civil Service and Personnel Policy, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, 02000, Kyiv, Str. Antona Tsedyka, 20, tel.: (096) 171 06 62, e-mail: fedorenko_2008@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1175-6404

DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i12.78>

ПРИСЯГА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ В УКРАЇНІ: ПОХОДЖЕННЯ, ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ

Анотація. Стаття присвячена визначенню поняття, сутності та змісту присяги державного службовця як складової частини їхнього правового статусу. Проаналізовано роль і значення присяги державного службовця відповідно до чинного законодавства та стратегії реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. Визначено, що присяга державного службовця є спеціальним видом державно-управлінських відносин, зміст яких полягає в урочистій клятві громадянина, який вступає на державну службу для виконання функцій держави, на вірність українському народові та державі. Проте законодавець не надає чіткого визначення Присяги державного службовця, як правового та державно-управлінського феномена в механізмі проходження державної служби, що, у свою чергу, унеможливує формування висококваліфікованого кадрового складу державної служби. Саме поняття, зміст, сутність Присяги державного службовця залишаються мало дослідженими і теоретично напрацьованими. Окрім ць-

ого, аналіз чинного законодавства свідчить про відсутність єдиного підходу щодо Присяги державного службовця, як до факту набуття громадянином України відповідного правового статусу та негативно впливає на функціонування органів державного управління в цілому і спричиняє певні колізії в законодавстві.

Отже, присяга державного службовця є невід'ємним елементом його правового та державно-управлінського статусу, точкою з якої громадянин України набуває всіх прав і обов'язків державного службовця, включаючи й обов'язок нести відповідальність за відмову від складання Присяги державного службовця чи за її порушення. Відмова від складання Присяги суб'єктом, який вступає на посаду державного службовця, унеможливорює особу набутти суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, які передбачені статусом державного службовця. Поняття, зміст та сутнісні ознаки Присяги державного службовця регулюються системою чинного законодавства, а також етичними нормами публічної служби і традиціями відповідної державно-управлінської практики в Україні.

Ключові слова: присяга, державна служба, державний службовець, присяга державного службовця, правовий статус державного службовця.

ПРИСЯГА ГОСУДАРСТВЕННОГО СЛУЖАЩЕГО В УКРАИНЕ: ПРОИСХОЖДЕНИЕ, ПОНЯТИЕ И СОДЕРЖАНИЕ

Аннотация. Статья посвящена определению понятия, сущности и содержания присяги государственного служащего как составной части их правового статуса. Проанализированы роль и значение присяги государственного служащего в соответствии с действующим законодательством и стратегии реформирования государственной службы и службы в органах местного самоуправления.

Определено, что присяга государственного служащего является специальным видом государственно-управленческих отношений, содержание которых заключается в торжественной клятве гражданина, поступающего на государственную службу для выполнения функций государства, на верность украинскому народу и государству. Однако законодатель не предоставляет четкого определения Присяги государственного служащего, как правового и государственно-управленческого феномена в механизме прохождения государственной службы, что, в свою очередь, делает невозможным формирование высококвалифицированного кадрового состава государственной службы. Само понятие, содержание, сущность Присяги государственного служащего остаются мало исследованными и теоретически наработанными. Кроме этого, анализ действующего законодательства свидетельствует об отсутствии единого подхода к Присяге государственного служащего, как к факту приобретения гражданином Украины соответствующего правового статуса и негативно влияет на функционирование органов государственного управления в целом и вызывает определенные коллизии в законодательстве.

Констатировано, что присяга государственного служащего является неотъемлемым элементом его правового и государственно-управленческого статуса, точкой с которой гражданин Украины приобретает все права и обязанности государственного служащего, включая обязанность нести ответственность за отказ от принесения Присяги государственного служащего или за ее нарушение. Отказ от принятия Присяги субъектом, который вступает в должность государственного служащего, делает невозможным лицо приобрести субъективных прав и юридических обязанностей, предусмотренных статусом государственного служащего. Понятие, содержание и сущностные признаки Присяги государственного служащего регулируются системой действующего законодательства, а также этическими нормами публичной службы и традициями соответствующей государственно-управленческой практики в Украине.

Ключевые слова: присяга, государственная служба, государственный служащий, присяга государственного служащего, правовой статус государственного служащего.

PAGE OF PUBLIC WORKERS IN UKRAINE: ORIGIN, CONCEPT AND CONTENT

Abstract. The article is devoted to the definition of the concept, essence and content of the oath of a civil servant, as an integral part of their legal status. The role and significance of the oath of a civil servant in accordance with the current legislation and the strategy of reforming the civil service and service in local self-government bodies are analyzed.

It is determined that the oath of a public servant is a special type of state-management relations, the content of which is the solemn oath of a citizen who enters the civil service for the functions of the state, loyalty to the Ukrainian people and the state. However, the legislator does not provide a clear definition of the oath of a public servant as a legal and public-management phenomenon in the mechanism of civil service, which in turn makes it impossible to form a highly-qualified civil service. It is the concept, content, essence of the Oath of a public servant who remains little investigated and theoretically worked out. In addition, the analysis of the current legislation shows that there is no single approach to the oath of a civil servant, as to the fact that a citizen of Ukraine acquires the corresponding legal status and negatively affects the functioning of public administration bodies in general and causes certain conflicts in the legislation.

It was concluded that the oath of a public servant is an integral part of his legal and state-management status, from which the citizen of Ukraine acquires all the rights and duties of a civil servant, including the responsibility to be responsible for refusing to make an oath of a civil servant, or for violation of it. A refusal to make an oath by an entity that enters the position of a civil servant makes it impossible for a person to acquire the subjective rights and legal obligations provided for by the status of a civil servant. Concept, content and essential features The oath of a civil servant is regulated by the system of current legislation, as well as

ethical norms of public service and traditions of the corresponding state-management practice in Ukraine.

Keywords: oath, civil service, civil servant, oath of a civil servant, legal status of a civil servant.

Постановка проблеми. Згідно з Основним Законом, Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, яка пройшла багатовікову історію державотворення і взяла курс на європейську інтеграцію, унаслідок чого українське суспільство вдалося до реформування усіх органів державної влади. На сучасному етапі розвитку Української держави серед важливих завдань для країн з перехідною економікою є реформа державного управління, його переорієнтація, яка відповідатиме європейським стандартам належного урядування. Основна мета реформи – вироблення стратегічних напрямів у формуванні ефективної системи державного управління та всіх її сегментів, які здатні виробити і реалізувати цілісну державну політику.

Відповідно до Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки, основним із напрямів реформ у сфері публічного управління та публічної служби є модернізація державної служби [1]. Адже ефективна державна служба, спрямована на реалізацію основних функцій Української держави, є одним з найважливіших чинників успішного проведення економічних, соціальних та політичних реформ в Україні.

Відтак, відповідно до Плану заходів щодо реалізації стратегії реформування державної служби та

служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року [2], було прийнято Закон України “Про державну службу” від 10.12.2015 р. № 889 [3], який закріпив у своїх положеннях принципи державної служби, статус державного службовця, а також механізм прийняття на державну службу та її проходження відповідно до європейських принципів демократичного урядування.

Проте законодавець не надає чіткого визначення Присяги державного службовця, як правового та державно-управлінського феномена в механізмі проходження державної служби, що, своєю чергою, унеможливає формуванню висококваліфікованого кадрового складу державної служби. Саме поняття, зміст, сутність Присяги державного службовця залишаються мало дослідженими і теоретично напрацьованими. Крім цього, аналіз чинного законодавства вказує на відсутність єдиного підходу щодо Присяги державного службовця як факту набуття громадянином України відповідного правового статусу, що негативно впливає на функціонування органів державного управління загалом і спричиняє певні колізії в законодавстві.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Проблеми теорії та практики дослідження окремих аспектів присяги державного службовця як правового елементу в механіз-

мі проходження державної служби, досліджувалися такими вченими: Г. Аджеджанова, Т. Василевська, М. Ганопольський, О. Гончаренко, В. Завальнюк, О. Кравчук, В. Кривенко, В. Кругляков, П. Михайленко, Н. Мокрицька, М. Никифоров, Є. Папенко, А. Рачанський, Є. Романенко, Н. Русакова, В. Шадра, О. Селіванова, С. Семенов та ін.

Водночас проблематика визначення поняття, змісту та сутності присяги державного службовця як елементу набуття правового статусу публічного службовця в Україні залишається малодослідженою.

Формулювання цілей (мети) статті. Основною метою статті є визначення поняття, змісту та сутності присяги державного службовця як важливого складника його правового та державно-управлінського статусу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Первинне значення терміна “присяга” (клятва, божба, обіцянка) означало “доторкання до предмета клятви” [4, с. 126]. У Київській Русі присяга або клятва також називалась “Хресним цілуванням” і означала зобов’язання перед ім’ям Христа.

Присягу переважно інтерпретують з поняттям “клятва”, тому в більшості випадків автори зводять її до банальної офіційної, урочистої обіцянки дотримуватись певних зобов’язань. Дослідження наукової літератури свідчить, що клятва позиціонувалася переважно як ритуал, який слугував для підтвердження вірності, покори та відданості.

Слід зауважити, що присяга як суспільне явище має давні історичні витоки, які сягають часів анімістич-

них культів і звичаєвого права. В її основі лежить страх перед невидимою силою, руйнівну дію якої може зазнати особа, що присягнула у разі її порушення [5, с. 479–480], тобто зміст її полягав у релігійному обряді.

Інститут присяги пройшов складний процес трансформації в історичному розвитку суспільства — від розпаду первісного суспільства, для якого даний “ритуал” був інститутом “табу”, до сьогодення, де інститут присяги набуває великого значення для становлення демократичної, правової держави. І досі, доволі часто, в науці поняття “присяга” тлумачиться в загальнозживаному аспекті, що унеможлиблює її правову ідентифікацію. Водночас архаїчні уявлення про феномен присяги не відображують її правову та державно-управлінську природу, соціально-етичне і культурне призначення в сучасній державі.

Задля розуміння правового феномену “присяга”, його сутності та змісту проаналізуємо етимологічне значення не лише поняття “присяга, а й “клятва”. В основі клятви, як первинного ритуалу, лежало не слово, а певний рух або жест. Клятва у найдавніші часи за своєю формою була свого роду “фігурою тіла”. Під час ритуалу клятви особа торкалась до священного предмета, тим самим підтверджуючи вірність даній клятві. З цього моменту фактично на особу покладалась певні обов’язки, такі як вірність, покора, відданість.

Зважаючи на викладене, можна констатувати, що присяга це різновид клятви, яка наділена всіма її ознаками, але водночас має низку специфічних характеристик. Присязі

притаманні ознаки правового явища, які відрізняють її від інших правових явищ. Отже, присяга це різновид клятви, якої формально, або юридично закріплює правовий зв'язок особи, що присягає, з державою, на благо якої присягають через набуття певного статусу.

Присяга приймається в особливому порядку, тобто за певної процедури, при виконанні певних дій. Ритуал присяги існував упродовж всієї історії становлення інституту присяги у вигляді постійного відтворення певної моделі поведінки під час урочистих особливо значущих ситуацій. Незалежно від історичного етапу становлення інституту присяги, виду присяги, тексту або особи, яка складала присягу, ритуал завжди відображав мету цієї присяги, а саме: служіння Батьківщині, народові.

Щодо визначення поняття, змісту та сутності присяги в юридичній літературі немає єдиної точки зору. Окремі автори вважають, що присяга це: урочиста офіційна обіцянка дотримуватись певних зобов'язань, клятва вірності якій-небудь справі; урочиста обіцянка, часто підкріплена згадуванням чогось дорогого, священного для того, хто обіцяє; запевнення у правдивості сказаного [6, с. 654].

На наш погляд, заслуговує на увагу визначення поняття та сутності присяги Н. Русакової, яка вважає, що присяга — це юридичний факт, що являє собою прийняття офіційної клятви дотримуватись та виконувати права та обов'язки відповідно до займаної посади, а також визначає момент зміни правового статусу суб'єктів і здійснюється в особливому ритуальному порядку на основі

спеціалізованих символічних дій [7, с. 109].

Як відомо, символ — це умовне позначення предмета, поняття або явища [8, с. 159]. Державні символи — це умовні знаки державності, суверенітету. Вони розглядаються як важливі атрибути державності, здатні сприяти патріотичному вихованню громадян, а також застосовуються під час процедури прийняття присяги. Таким чином, правовий символ це умовні образи, закріплені в нормативно-правових актах задля вираження юридичного змісту.

Своєю чергою, правовий символ має свої специфічні риси, що відображають його юридичну природу, а саме: це штучний знак, який представляє собою відмінну прикмету, образ, видиме, рідше чутне явище; знак, який має умовну природу, оскільки його форма і виражений нею юридичний зміст не пов'язані між собою за сутністю; знак, який санкціонується державою в особливому процесуальному порядку; знак, який охороняється державою; знак, який застосовується в порядку, встановленому законом; знак, який служить для закріплення і вираження соціально-значущого юридичного змісту [9, с.101].

Аналізуючи викладене, можна констатувати, що присяга має усі ознаки правового символу. Присяга є видимим і чутним явищем, яке являє собою зміну (трансформацію) правового статусу особи під час прийняття присяги. Прийняття присяги тягне за собою виникнення або втрату юридичного зв'язку з державою, та набуття певних прав та обов'язків. Закріплення обов'язкової процеду-

ри прийняття присяги як вимоги до набуття або зміни правового статусу суб'єкта права в нормативно-правових актах держави. Відповідно до чинного законодавства, за порушення присяги передбачена юридична відповідальність, яка врегульована апаратом державного примусу. Прийняття присяги передбачено у випадках прямо вказаних у нормативно-правових актах. Присяга є одним з елементів правового статусу суб'єкта владних повноважень.

Присяга — правовий і управлінський символ, а процедура її здійснення становить систему символічних дій. Символічність присяги дихотомічна. По-перше, присяга як правовий феномен є правовим символом — законодавчо закріплений умовний образ, що виражає момент зміни правового статусу суб'єкта. З цієї точки зору присяга символізує прийняття посадовою особою нових суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, його відповідальність перед суспільством і придбання нових прав і обов'язків [9, с. 32].

Сутність присяги полягає у здійсненні певних дій, передбачених процедурою її прийняття, тобто сам церемоніал вступу на посаду та оголошення тексту присяги, що також являється правовим символом. Під час церемоніалу та проголошення присяги, як і в часи становлення інституту присяги, застосовуються речі, які несуть в собі певну символіку, а саме: Конституція України, Державний Прапор України, Державний Герб України, Державний Гімн України.

Таким чином, усі елементи, які притаманні інституту присяги, не

тільки сама процедура її прийняття, а й усі необхідні атрибути для цього та проголошення її, змінюють правовий статус особи.

Чинне законодавство України встановлює порядок прийняття присяги різними категоріями осіб на заміщення посад в органах державної влади. В механізмі правового регулювання присяга є одним з найдавніших інститутів, який посів чільне місце в чинному законодавстві України.

Відтак інститут присяги відображеної в Конституції України, що вказує на його значущість. Стаття 79 Конституції України закріплює обов'язок народного депутата скласти присягу перед вступом на посаду. Наслідком відмови від складання присяги є втрата депутатського мандата. На конституційному рівні ст. 104 передбачено порядок вступу на пост Президента, за умови складання присяги народом на урочистому засіданні Верховної Ради України [10]. Юридична сила та значення присяги Президента, полягає в тому, що відмова від її складання унеможливує кандидата набрати відповідного статусу.

Присягу складають й інші категорії посадових осіб при прийнятті на публічну службу. Зокрема, поліцейські — при вступі на службу; особи, зараховані на посаду: начальницького складу НАБУ, ДБР, прокурора; особи, які вперше призначені на посаду судді; особи призначені на посаду члена Кабінету Міністрів України; громадяни України, які приймаються на службу цивільного захисту; члени Вищої Ради юстиції; Уповноважений Верховної Ради України з прав лю-

дини; судді Конституційного суду; особи, які призначаються на посаду державної служби.

Суб'єкт, якого вперше призначають на посаду державного службовця, відповідно до п. 3 ст. 21 Закону України “Про державну службу”, складає Присягу державного службовця [3]. Процедура прийняття присяги передбачає наявність державних символів, таких як Державний Герб України і Державний Прапор України, офіційну символіку чи емблему державного органу, до якого вступає на службу особа. У присутності керівника державного органу, працівника кадрового апарату та колективу структурного підрозділу державного органу, суб'єкт зачитує присягу та скріплює її текст власним підписом, чим засвідчує своє усвідомлення високої відповідальності за додержання даної клятви. Текст Присяги державного службовця є складовою його особової справи.

Відповідно до п. 4 ст. 36 Закону України “Про державну службу”, у разі відмови особи від складання присяги державного службовця вона вважається такою, що відмовилась від зайняття посади державної служби, і акт про її призначення на посаду скасовується суб'єктом призначення. У такому разі застосовується відкладене право другого за результатами конкурсу кандидата на зайняття вакантної посади державної служби. Якщо конкурсною комісією такого кандидата не виявлено, проводиться повторний конкурс [3].

Аналізуючи Закон України “Про державну службу”, можна стверджувати, що тільки за умови прийняття Присяги особа на правових підставах

набуває правового статусу державного службовця. Тобто громадянин України, який став переможцем у конкурсі на вакантну посаду державної служби набуває всіх прав і обов'язків, якими Закон України “Про державну службу” наділяє його відповідно до конкретної посади.

У Законі України “Про державну службу” закріплена присяга такого змісту: “Усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю, що буду вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, честь держави, з гідністю нести високе звання державного службовця та сумлінно виконувати свої обов'язки” [3].

Таким чином, виходячи зі змісту Присяги державного службовця, присяга є зобов'язанням особи, яка її складає чітко й неухильно дотримуватися присяжних норм, закріплених у присязі державного службовця. У цьому контексті, присяга виступає як складова правового статусу державного службовця, наділеного певними правами та обов'язками.

Деякі науковці вважають, що момент переходу від звичайної людини до статусу особи, наділеної певними повноваженнями, — це правовий зміст присяги. А морально-етичний зміст присяги — це сутність присяги [15, с. 233]. З даним твердженням важко погодитись, оскільки присяга у своєму змісті містить обов'язки не тільки морального змісту: вірно служити народові України, з гідністю нести високе звання державного службовця, а й юридичного змісту:

дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права, свободи та законні інтереси людини і громадянина.

Присяжні норми, закріплені у змісті присяги державного службовця, ґрунтуються на принципах здійснення державної служби: верховенства права — забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави; законності — обов'язок державного службовця діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; патріотизму — відданість та вірне служіння українському народові; доброчесності — спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень; ефективності — раціональне і результативне використання ресурсів для досягнення цілей державної політики; політичної неупередженості — недопущення впливу політичних поглядів надії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків; прозорості — відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України [3].

Таким чином зміст присяги державного службовця набуває юридичного значення і містить вихідні норми та оцінні поняття правового і морального характеру. Слід погодитися з авторами Науково-практичного коментаря до Закону України “Про державну службу” (2017 р.), які визначають Присягу державного службовця, як “урочисту клятву державного службовця на вірність Українському народу” [13]. Водночас громадянин України, який вступає на державну службу, складає присягу на вірність не лише народові України, а й Українській державі, чії функції він уповноважений реалізовувати.

Прийняття Присяги державного службовця є юридичним фактом зміни його правового статусу, “одержавленням” цього статусу. Процедура прийняття Присяги особою, яка вступає на посаду державного службовця, є обов'язком, передбаченим чинним законодавством України. Текст Присяги державного службовця — це акт, який породжує настання юридичних наслідків, а в разі його порушення настає юридична відповідальність. Таким чином, з моменту складання Присяги державного службовця, громадянин набуває суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, а факт прийняття присяги такою особою, фіксує настання зміни правового статусу особи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, Присяга державного службовця є спеціальним видом державно-управлінських відносин, зміст яких полягає в урочистій клятві громадянина, який вступає на державну службу для виконання

функцій держави, на вірність українському народові та державі.

Присяга державного службовця є невід'ємним елементом його правового та державно-управлінського статусу, точкою з якої громадянин України набуває всіх прав і обов'язків державного службовця, включаючи й обов'язок нести відповідальність за відмову від складання Присяги державного службовця, чи за її порушення. Відмова від складання Присяги суб'єктом, який вступає на посаду державного службовця, унеможливорює особу набути суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, які передбачені статусом державного службовця.

Поняття, зміст та сутнісні ознаки Присяги державного службовця регулюються системою чинного законодавства, а також етичними нормами публічної служби і традиціями відповідної державно-управлінської практики в Україні. У цьому сенсі можна погодитись із М. Цурканом, що присяга публічного службовця спонукає державного службовця не лише до виконання своїх обов'язків, а й щодо "дотримання морально-етичних вимог", які є не просто бажаними, а й обов'язковими [3, с. 26].

Своєю чергою, Присяга державного службовця це складне державно-управлінське явище з функціональним та смисловим навантаженням, яке вимагає свого подальшого комплексного наукового дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання реформування державного управління України: Розпо-

рядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р // Офіц. вісн. України. — 2016. — № 55. — Ст. 1919.

2. *Про схвалення Стратегії реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації*: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. № 227-р // Уряд. кур'єр. — Офіц. вид. — 2015. — № 63.
3. *Про державну службу*: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII // Голос України. — 2015. — № 250.
4. *Преображенский А. Г.* Этимологический словарь русского языка / А. Г. Преображенский : в 2 т. — Т. 2. — М. : Гос. изд-во иностранных и нац. словарей, 1959. — 861 с.
5. *Люблинский П.* Энциклопедический словарь Русского библиографического института "Бр. Гранат и К." / П. Люблинский. — Т. 33. — М.: Гос. изд-во иностранных и нац. словарей, 1954. — 690 с.
6. *Юридичний словник* / [за ред. Б. М. Бабія, Ф. Г. Бурчака, В. М. Корецького, В. В. Цветкова]. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К. : Гол. ред. Укр. Рад. енцикл., 1983. — 872 с.
7. *Кравчук О. Л.* Историчний розвиток поняття "присяга" / О. Л. Кравчук // Наук. вісн. Міжнар. гуманітарного ун-ту. — 2015. — № 13. — Т. 1. — С. 107–111. — (Серія "Юриспруденція").
8. *Словник української мови*: в 11 т. — К.: Наук. думка, 1970–1980. — Т. 9. — К. : Наук. думка, 1978. — 916 с.
9. *Никитин А. В.* Правовые символы / А. В. Никитин: дис. ... канд. юрид. наук. — Н. Новгород, 1999. — 241 с.
10. *Русакова Н. Г.* Присяга как общеправовой феномен: монографія / Н. Г. Русакова. — Н. Новгород : НА МВД России, 2009. — 118 с.

11. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // ВВР України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
12. Тресов Н. А. Круглый стол по теме “Институт присяги в России: состояние, проблемы и пути совершенствования” / Н. А. Тресов, А. Р. Лаврентьев // Юрид. наука и практика: Вест. Нижегород. акад. МВД России. — 2015. — № 2 (30). — С. 232–235.
13. Науково-практичний коментар до Закону України “Про державну службу” / [редкол. К. О. Ващенко, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук, В. А. Дерезь (відп. ред.)]. — К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. — 796 с.
14. Цуркан М. І. Присяга судді як невід’ємний структурний елемент його правового статусу / М. І. Цуркан // Вісн. Вищої ради юстиції. — 2010. — № 3. — С. 18–27.
5. *Ljublinskij P.* (1954), Jenciklopedičeskij slovar’ Russkogo bibliografičeskogo instituta “Br. Granat i K.” [Encyclopedic Dictionary of the Russian Bibliographic Institute “Br. Granat and K.”], vol. 33, State Publishing House of Foreign and National Dictionaries, Moscow, Russian Federation.
6. *Babij B. M., Burchak F. H., Korets’kij V. M. and Tsvietkov V. V.* (eds.) (1983), Yurydychnyj slovnyk [Legal dictionary], 2nd ed., Home edition of the Ukrainian Soviet Encyclopedia, Kyiv, Ukraine.
7. *Kravchuk O. L.* (2015), “Historical development of the concept of “oath”, Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria “Yurysprudentsiia”, vol. 13, issue 1, P. 107–111.
8. (1978), Slovnyk ukrains’koi movy: v 11 tomakh [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes], vol. 9, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
9. *Nikitin A. V.* (1999), “Legal symbols”, Abstract of Ph.D. dissertation, Theory of law and state; history of law and state; history of political and legal doctrines, Nizhny Novgorod Law Institute, Nizhny Novgorod, Russian Federation.
10. *Rusakova N. G.* (2009), Prisjaga kak obshhepravovoj fenomen [Oath as a general legal phenomenon], Nizhny Novgorod Academy of the Ministry of Internal Affairs of Russia, Nizhny Novgorod, Russian Federation.
11. *The Verkhovna Rada of Ukraine* (1996), Law of Ukraine “Constitution of Ukraine” of 28 June 1996, № 254к/96-ВР, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 30, p. 141.
12. *Tresov N. A. and Lavrent’ev A. R.* (2015), “Institute of the oath in Rus-

REFERENCES

1. *The Cabinet of Ministers of Ukraine* (2016), Decree “Some issues of reforming the state administration of Ukraine” of 24 June 2016, № 474-p, Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 55, p. 1919.
2. *The Cabinet of Ministers of Ukraine* (2015), Decree “On Approval of the Strategy for reforming the civil service and service in local self-government bodies in Ukraine for the period until 2017 and approval of the Action plan for its implementation” of 18 March 2015, № 227-p, Uriadovyj kur’ier, vol. 63.
3. *The Verkhovna Rada of Ukraine* (2015), Law of Ukraine “On civil service” of 10 December 2015, № 889-VIII, Holos Ukrainy, vol. 250.
4. *Preobrazhenskij A. G.* (1959), Jetimologičeskij slovar’ russkogo jazyka [Etymological dictionary of the Russian language], vol. 2, State Publishing

- sia: state, problems and ways of improvement: Round table proceedings”, *Juridicheskaja nauka i praktika: Vestnik Nizhegorodskoj Akademii MVD Rossii*, vol. 2 (30), P. 232–235.
13. *Vaschenko K. O., Koliushko I. B., Tymoschuk V. P. and Derets’ V. A.* (editors) (2017), *Naukovo-praktychnyj komentar do Zakonu Ukrainy “Pro derzhavnu sluzhbu”* [Scientific and practical commentary on the Law of Ukraine “On Civil Service”], Publisher Moskalenko O. M., Kyiv, Ukraine.
 14. *Tsurkan M. I.* (2010), “Oath of the judge as an integral structural element of his legal status”, *Visnyk Vyschoi rady iustytzii*, vol. 3, P. 18–27.